

Бастушенко І.П.,
соціальний педагог
Новоархангельської ЗШ І-ІІІ ст. №2
Новоархангельської районної ради

Толерантність – це культура добрих манер і вчинків
(заняття з елементами тренінгу для учнів 8-9 класів)

Тема. Толерантність – це культура добрих манер і вчинків *(слайд 1)*

Мета. Визначити поняття «толерантність»; розвивати вміння співіснувати одне з одним; виховувати почуття доброти, милосердя, терпимості, співчуття, взаємоповаги, взаєморозуміння, здатність прощати.

Обладнання: стіннівка, вислови про толерантність, презентація.

*Ми різні - в цьому наше багатство.
Ми разом - в цьому наша сила.
(слайд 2)*

Хід уроку

Учитель.

Людина найвища цінність на Землі, творець усіх земних благ.
(Учень читає вірш В. Симоненка «Ти знаєш, що ти - людина»).

Учень.

Ти знаєш, що ти - людина?
Ти знаєш про це чи ні?
Усмішка твоя - єдина,
Очі твої одні.
Більше тебе не буде
Завтра на цій Землі.
Інші ходитимуть люди,
Інші кохатимуть люди -
Добрі, ласкаві і злі.
Сьогодні усе для тебе –
Озера, гаї, степи.
І жити спішити треба,
Кохати спішити треба -
Гляди ж, не проспи!
Бо ти на землі - людина,
І хочеш того чи ні –
Усмішка твоя - єдина,
Мука твоя - єдина,
Очі твої одні.

Учитель.

«Людина може обійтись без багатьох речей, але не без іншої людини» (слайд 3),- сказав один учений. Навіть на самоті вона подумки звертається до інших людей. Наприклад, коли приміряєш новий одяг або робиш зачіску, думаєш, що скажуть твої друзі, чи не вважатимуть тебе відсталим або занадто «крутим». Попри все людські стосунки нерідко спричиняють проблеми: непорозуміння, суперечки, конфлікти. Щоб запобігти цьому, треба навчитися ладнати з різними людьми.

(слайд 4)

Толерантність – це мистецтво жити в світі несхожих людей та ідей.

Толерантність – це терпимість до думок, поведінки та поглядів інших.

Толерантність (від лат. tolerance) – терпіння, прийняття іншої людини такою, якою вона є, зі всіма її достоїнствами і недоліками.

Толерантність – це поступливість, це активна позиція, викликана визнанням прав і свобод людства.

Толерантність людей є найважливішою умовою миру і злагоди в сім'ї, колективі та суспільстві.

Толерантність – це культура добрих манер і вчинків.

Сьогодні ми з вами будемо знайомитися з основними принципами толерантності.

Толерантність є основою людських взаємин, уміння жити за принципом: стався до людей так, як ти хочеш, щоб вони відносилися до тебе.

Вправа « Асоціативний ряд»

Давайте спробуємо на кожну літеру слова толерантність назвати рису характеру, притаманну толерантній людині.

(На екран висвітлюється слово толерантність, учні по черзі називають рису характеру). (слайд 5)

(слайд 6)

Т - терплячий, товариський, тактовний.

О - обережний, об'єктивний, оригінальний, особливий.

Л - лояльний, лагідний, легкий у спілкуванні.

Е - енергійний, елегантний, ефективний.

Р - рівний, розсудливий, рівнозначний, рівноправний.

А - активний, акуратний, авторитетний.

Н - надійний, найдорожчий.

Т - терплячий.

Н - необхідний людям, ніжний, незалежний.

І - інтелігентний, ідеальний, ідейний.

С - співпереживаючий, співчуваючий, сприймаючий свободу думок і дій іншого, страждаючий.

Т - тактовний, товариський.

Усі люди різняться між собою. Одні мають білий колір шкіри, інші – чорний або жовтий. Одні люди високі, інші – невисокі. Одні стрункі, інші – повні. Люди звертають увагу на відмінності, але це не означає, що хтось є кращим за інших. Хоча в історії були випадки, коли лише через колір шкіри чи соціальне походження принижували інших людей, вважали їх гіршими за себе.

Ви не схожі один на одного і, щоб мирно співіснувати, нам треба миритися з цим розмаїттям.

Вправа «Дослід».

Зараз проведемо дослід, який показує, що ми дуже різні.

П'ять учнів підходять до вчителя, беруть однакові аркуші паперу, потім усі одночасно виконують наступні дії:

- 1) скласти аркуш навпіл;
- 2) відірвати верхній правий кут;
- 3) знову скласти навпіл;
- 4) відірвати правий верхній кут;
- 5) знову скласти;
- 6) знову відірвати верхній правий кут;
- 7) скласти аркуш навпіл;
- 8) якщо можна, відірвати правий верхній кут;
- 9) розгорнути аркуш і показати іншим.

Чи можемо сказати, що хтось виконав роботу неправильно?

Чому аркуші відірвані так по-різному?

Чи можете ви сказати, що всі, хто відірвав аркуші інакше, ніж ви, є гіршими за вас?

Чи буває так, що ми оцінюємо людину тільки з огляду на те, чи робить вона щось так само, як ми?

Чого навчає ця вправа?

Дуже важливо сприймати людей такими, якими вони є, навіть коли їх уподобання відмінні від твоїх. Але інколи ми стаємо сліпими і не хочемо прислухатися до чужої думки, вважаємо свою думку правильною.

Вправа «Чим ми схожі, чим ми різні?»

Кожна людина неповторна. Світ тому і цікавий, що ми всі різні. А зараз разом з вами ми це доведемо (поділ учнів на пари).

Роздаються аркуші з табличкою, в першій колонці якої пишуть: чим учні в парі схожі? В другій – чим ми різні?

Учень (декламує вірш).

Толерантність врятує світ.

Толерантне ставлення людини

Збереже планету від негод,

Розрубає мотлох павутини,
Переріже нитку перешкод.
Толерантне ставлення до всього
Збереже, врятує і спасе,
Допоможе вгледіть перемогу,
Допоможе витримати все.
Будь завжди нестримним вільнодумцем,
Свої мрії пензлем намалюй.
Освіти життя яскравим сонцем,
Толерантний всесвіт побудуй!

Учитель.

Толерантність - це «відстань» між людьми в переносному значенні. Це та межа, яка стримує від втручання у думки, почуття, переживання, смаки іншої людини. Поняття «толерантність» у різних мовах має різні відтінки.

В англійській мові – це готовність і здатність без протесту сприймати особистість або подію.

У французькій - повага свободи іншого, його думки, поведінки, політичних і релігійних поглядів.

У китайській – уміння дозволяти, допускати, проявляти терпимість до інших.

В арабській – прощення, поблажливість, схильність до інших.

У перській – терпіння, витривалість, готовність до примирення.

Отже, толерантність – доброзичливість, визнання за кожною людиною права бути іншою і поважати це право.

Притча – блюз.

Жив собі хлопець із жахливим характером. Якось батько дав йому мішок із цвяхами і сказав по одному забивати у паркан щоразу, коли хлопець втратить терпець і посвариться з кимось. Першого дня хлопець забив 37 цвяхів. Згодом він навчився себе опановувати, і кількість забитих цвяхів щодня зменшувалася. Хлопець зрозумів, що легше навчитися стримувати свої емоції, ніж забивати цвяхи.

Нарешті настав день, коли він не забив жодного цвяха. Син підійшов до батька і сказав про це. Тоді батько наказав синові витягти з паркана по цвяху у ті дні, коли він не втратить самоконтролю і ні з ким не посвариться.

Минали дні, і згодом син міг сказати батькові, що в паркані не залишилося жодного цвяха. Батько підвів сина до огорожі та сказав: «Ти добре поводишся, синку, але подивися, скільки дірок залишилося. Огорожа вже ніколи не буде такою, як колись»

Коли ви з кимось сваритеся і кажете йому щось неприємне, ви залишаєте в іншій людині такі рани, як ці діри. І рани застаються, попри те, скільки разів потім ви просите вибачення. Словесні рани заподіюють такий самий біль, як фізичні.

Діти, не забуваймо цвяхів ворожості, нерозуміння і жорстокості в душі людей. Будьмо толерантними, а, отже, розуміймо одне одного.

Тест « Чи толерантна я людина?» (слайд 8-9)

(на екрані висвітлюється тест)

Вибери ту відповідь, яку ти вважаєш правильною.

1. Для того, щоб не було війни.

а) нічого неможливо зробити, тому що війни будуть завжди.

б) треба зрозуміти, з якої причини вони відбуваються.

2. В школі розповідають про героїв, які проявили толерантність.

а) тобі це нецікаво.

б) ти бажаєш більше дізнатись про них.

3. Ти протистоїш насильству.

а) насильством.

б) приєднуєшся до інших людей, щоб сказати «Ні».

4. Тебе зрадив товариш.

а) ти йому помстишся.

б) ти будеш намагатися налагодити з ним відносини.

5. Коли говорять про дітей, що постраждали від війни.

а) ти почув і забув.

б) співчуваєш і хотів би чимось допомогти.

6. Ти не згоден з кимось.

а) ти не даси йому домовити.

б) ти його дослухаєш.

7. На уроці ти вже відповідав.

а) ти хочеш відповідати ще.

б) ти даси змогу відповідати іншим.

8. Тобі пропонують листуватися з іноземцями.

а) тобі це не цікаво, ти не хочеш ділитися з ними своїми мріями, своїми думками.

б) тобі цікаво з ними листуватися, дізнаватися про їх життя, їх мрії, ділитися своїми мріями.

Якщо в тебе всі відповіді - «б».

Ти проявляєш високу толерантність. Ти в майбутньому будеш громадянином світу, відповідальним, активним провідником миру у всьому світі. Розкажи друзям, як тобі це вдається.

Якщо в тебе від 3 до 7 відповідей «б».

Ти не дуже толерантний. Ти намагаєшся завжди нав'язати свої ідеї. Але ти допитливий, в тебе добра уява. Використовуй ці якості для боротьби з нетерпимістю.

Якщо в тебе менше ніж 3 відповіді «б».

Ти зовсім нетолерантний. Якби ти був більшим оптимістом і тобі би подобалось вести дискусії, ти би став більш щасливим. Намагайся прикладати для цього більше зусиль.

Вправа «Як проявляти толерантність»

Проаналізуйте ситуації, оберіть свій варіант відповіді й поясніть його. Дайте визначення поняттю «межа терпимості».

Ситуація 1(слайд 10)

Дмитро має не типову для хлопця зачіску - занадто довге волосся. Як поводитися тим, кому такий стиль не подобається?

- Постійно демонструвати своє негативне ставлення, в різкій формі рекомендувати змінити зачіску.
- Виходити з того, що людина має право на самовираження і може робити будь-що зі своїм власним волоссям.
- Вимагати слідувати загальному стилю одягу та зачіски на заняттях у школі.

Ситуація 2 (слайд 11)

Оксана часто пропускає уроки без поважних причин. Як ставитись до цього?

Варіанти:

- Засуджувати вчинки учениці.
- Вважати, що це - особиста справа Оксани і не втручатися.
- Із розумінням ставитись до проблеми Оксани, поступово заохочувати її до навчання.

Ситуація 3

Вадим постійно виявляє неповагу до інших, грубість до своїх товаришів. Як бути?

Варіанти:

- Прагнути уникати спілкування з Вадимом.
- Відповісти грубістю на грубість.
- «Ковтати» образи і проводити з учнем роз'яснювальну роботу.

Інсценізація ситуації « Зустріч подружки після хвороби». (слайд 12)

Зустріли школярі свою однокласницю Надійку після хвороби (вона хворіла на вітрянку). На її обличчі ще не загоїлися ранки та залишилася зеленка.

Ой, яка ти смішна!- засміялася її подружка Ніна.

Ти ще довго ходитимеш такою негарною? Навіть на носі в тебе зеленка, - підхопила Маруся.

А ми вже їздили на екскурсію. Було дуже цікаво, а ти все пропустила,-загомоніла Світлана. Ми вже багато нового вивчили з алгебри: певно, ти нічого не розумієш, адже ти й раніше не дуже добре зналася на математиці.

Надійка скоро попрощалася та пішла зі сльозами на очах.

Продовжіть розповідь і виправте помилки учнів.

(слайд 13)

Завдання:

1) розкажіть якийсь випадок із свого життя, коли ти навмисне завдав комусь болю (психологічного). Як би ти зараз виправив свій вчинок, подивившись на ситуацію з іншого боку? Програйте цю ситуацію та зробіть висновок.

2) розкажіть якийсь випадок із свого життя, коли тебе дуже образили. Чим закінчилась ця історія. Зробіть висновок у цій ситуації та можливі шляхи, які не призвели б до цього прикрого випадку.

Дикі гуси

Чи багато ми знаємо про диких гусей?

Вони голосно кричать і боляче щипаються. А ще вони клином летять на південь.

А чи знаєте ви, що гусак вибирає собі пару на все життя? І якщо одна половинка гине, інша ніколи не створить собі нову пару і незабаром теж вмирає. Летячи клином, вони здатні долати відстань в 1,7 раз більше, ніж поодиночі, оскільки зменшується опір повітря, і найскладніше тому, хто летить попереду. Якщо перший втомився, він вирушає в кінець зграї, і його негайно підмінюють. І кожен з гусей буває в цій ролі. Якщо один з гусей захворів або втомився і опускається нижче, ще двоє опускаються з ним і залишаються до тих пір, поки той не набереться досить сил.

Ви чули, як кричать гуси, коли клин пливе по горизонту? Це вони підбадьорюють того, що летить попереду, і точно знають, що їх також підбадьорюватимуть, коли вони опиняться на його місці.

Життя гусей – це метафора стосунків в сім'ї, колективі.

1. Чи часто нас, якщо ми «летимо попереду» підтримують?
2. Чи не забувають про нас, коли ми втомилися і «відстаємо»? Для того, щоб була можливість «летіти» вперед, важливо мати надійний «тил».
3. Як ми поведимося, коли хтось помиляється?
4. Чи «спускаємося з ним вниз», щоб підтримати? Або нам легко вигнати його із «зграї»?

Притча про аксакала

Помирає в одному поселенні старий аксакал. Прийшли до нього люди попрощатися, та й говорять: «Скажи нам, мудрий старий, як вдалося тобі створити такий порядок у сім'ї, що усі сини й невістки, дочки й зяті жили разом у мирі й злагоді». Не може вже говорити старий - подають йому папір і олівець, і він довго пише. І коли випадає з рук вмираючого аркуш, дуже здивувалися усі - там 100 разів було написано одне слово. Не здогадуєтесь яке? 100 разів було написано слово - ТЕРПИМІСТЬ!

(слайд 14)

Толерантність - є необхідною умовою миру і демократії. Наш український народ неодноразово виявляв свою терпимість до інакодумців, здатність до компромісу, вміння виходити із проблемних ситуацій. **Толерантність** не є вродженою рисою характеру, її потрібно виховувати в себе з дитинства.

Людство втомилося від постійних воєн, які несуть лише втрати, нещастя та біль. Ми вчимося толерантності, щоб врятувати світ.

Тож будьте толерантними! (слайд 15)

З повагою відносьтеся один до одного, та до оточуючого вас світу;
будьте готові до того, що всі люди різні - не кращі й не гірші, а просто різні;

навчіться сприймати людей такими, якими вони є, не намагайтесь змінити в них те, що нам не подобається;

цінуюте в кожній людині особистість і поважайте її думки, почуття, переконання, незалежно від того, чи збігаються вони з вашими;

зберігайте „своє обличчя", знайдіть себе і за будь-яких обставин залишайтеся самим собою. (слайд 16 - 20)

Додаток

1.«Толерантність — повага, прийняття і правильне розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, наших форм самовираження та способів виявів людської індивідуальності». (Декларація принципів толерантності (1995), прийнята й підписана в Парижі 185 державами — членами ЮНЕСКО).

2.«Якщо я чимось на тебе не схожий, я цим зовсім не ображаю тебе, а, навпаки, обдаровую». (*А. де Сент-Екзюпері*).

3.«Толерантність — це свобода в різноманітті. Це не тільки моральний обов'язок, а й політична, правова потреба. Толерантність — це чеснота, яка робить можливим досягнення миру і сприяє заміні культури війни культурою миру». («Декларація принципів толерантності»).

4.«Я не згоден з тим, що ви говорите, але пожертвую своїм життям, захищаючи ваше право висловлювати власну думку». (*Ф. Вольтер, французький філософ-просвітник 18 ст., поет, прозаїк*)

5.«Усі люди мають недоліки: хто більші, хто менші. Ось чому і дружба, і допомога, і спілкування були б неможливими, якби не існувало між нами взаємної терпимості». (*Г. Гвіччардіні - італійський історик, філософ-гуманіст*).

6. «Перед великим розумом я схиляю голову, перед великим серцем я стаю на коліна». (*Гете*).

7. «Людина, яка робить інших людей щасливими, не може бути сама нещасною». (*Гельвецій, французький філософ XVIII ст.*).

✓ «Не роби іншому того, від чого боляче тобі».

✓ «У всьому, як хочете, щоб вам люди чинили, так само чиніть і ви з ними».

✓ «Вважай успіх сусіда своїм успіхом, а втрату сусіда своєю втратою».

✓ «У щасті і стражданні, у радості й горі ми повинні ставитися до всіх істот, як ставимося до самих себе».

Література

1. Бакуліна Н. Словник толерантності. Початкова школа . – 2005. № 1 . С. 47 – 49.

2. Пудак Р. Вчимося бути толерантними. Тренінг. Виховна робота в школі. - 2009. № 6. С. 48-49.

3. Решетіло С.В. Толерантність у нашому житті . Виховна година для учнів 4-5 класів. Шкільному психологу усе для роботи. - 2009. № 5. С. 26-26

4. Тупичка Н. Бал толерантності. Сценарій свята для учнів 5-7 класів. Ж. Соціальний педагог. - 2008. № 3. С.60-64

5. Устинова Ю.Д. Толерантність – шлях до миру. Виховна година. Виховна робота в школі. - 2011. № 10. С.41-43.